humanitas

APRIL 1962 ZEVENTIENDE JAARGANG NO. 2

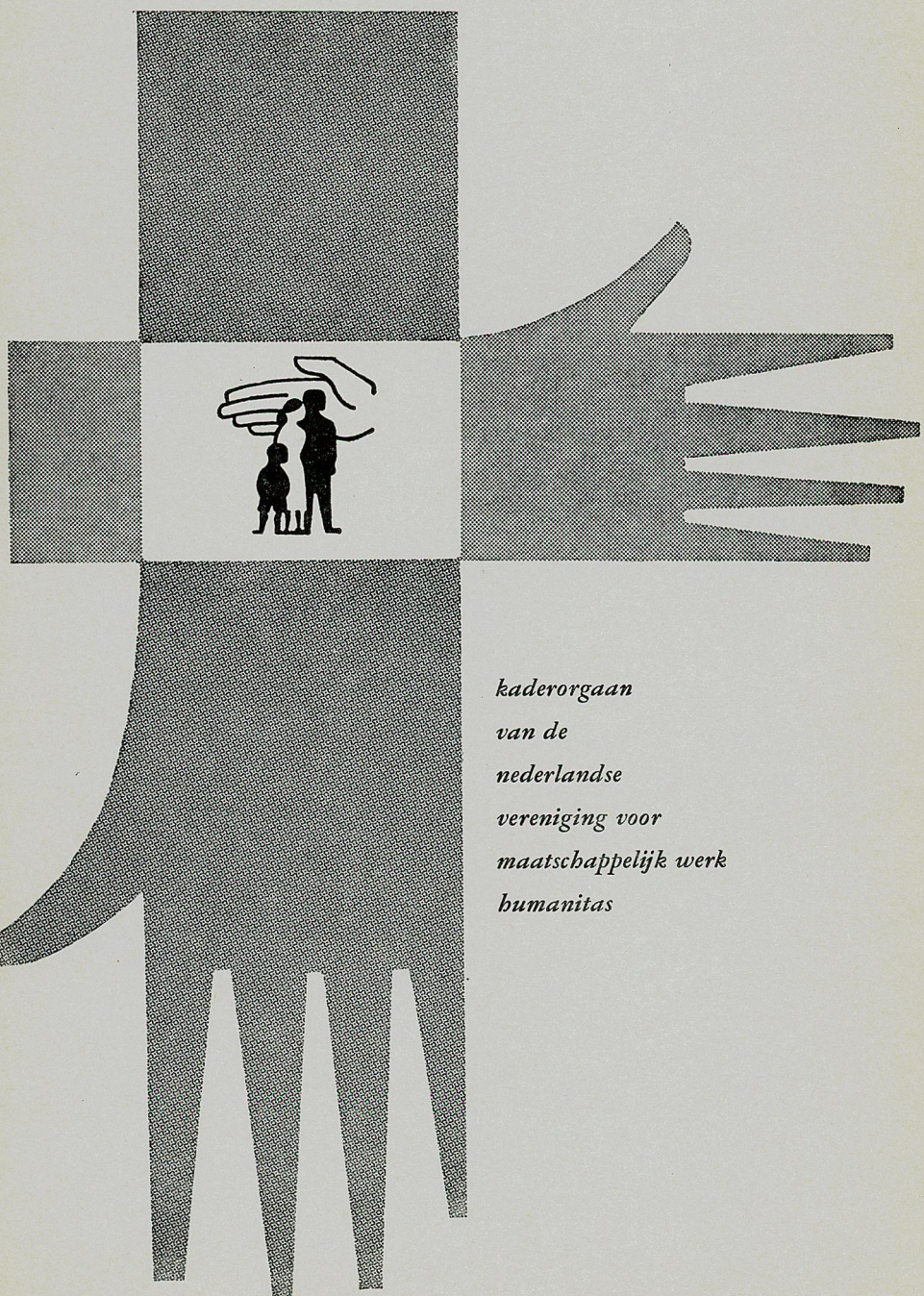

kaderorgaan
van de
nederlandse
vereniging voor
maatschappelijk werk
humanitas

CENTRAAL BUREAU 'HUMANITAS' J. W. BROUWERSSTRAAT 16 AMSTERDAM

REDACTIE:

MEJ. M. DIJKSTRA, *hoofdredactrice*
Drs. P. Albarda: *red. Algemeen maatschappelijk werk*
P. E. Hutte: *red. Reclassering*
Mej. Ch. Loen: *red. Gerepatrieerdenzorg*
J. Maasdam: *red. Bejaardenzorg*
H. van Schaaik: *redactiesecretaris*
J. Terlouw: *red. Gezinsverzorging*
C. Uitenbogaard: *red. Jeugdzaken*
Mej. drs. R. A. E. Zijlman: *red. Maatschappelijk Opbouwwerk*

DAGELIJKS BESTUUR:

Mr. dr. J. in 't Veld, voorzitter
Prof. mr. A. D. Belinfante, vice-voorzitter
Mej. M. Dijkstra, secretaris
Mr. H. J. Timmerman, penningmeester
C. M. Swiebel
J. Landman
G. Rietveld
ereleden P. C. Faber en F. H. W. Vliegen

CENTRAAL BUREAU:

J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon: 020 - 721044
Mej. M. Dijkstra, directrice

INHOUDSOPGAVE

21 Drs. P. Albarda en drs. R. A. E. Zijlman: Apart of samen helen
30 J. Terlouw: Gezinsverzorging met de hink-stap-sprong
33 Drs. R. A. E. Zijlman: De conferentie 'burger en overheid in de sociale planning'
36 'Ouders en kinderen' (proefschrift van mevr. dr. M. Roode Boer)
38 Boekbesprekingen
41 Gevarieerde stof

Omslag en lay-out: Frans Bartels

apart of Samen helen

Trachtte u wel eens aan een buitenlander duidelijk te maken welke betekenis het verschijnsel 'verzuiling' voor de Nederlandse samenleving heeft? Het zal u meestal niet lukken de verwondering en verbazing van de buitenlander weg te praten en enig begrip te doen postvatten.
In landen buiten Nederland kent men ook wel organisaties op basis van geloof of levensbeschouwing, maar de verregaande 'apartheid', die in haast alle vezels van onze samenleving is doorgedrongen, schijnt een typisch Nederlands verschijnsel te zijn. Er zijn enkele klassieke voorbeelden, vooral de omroepverenigingen zijn steeds een dankbaar object voor critici.
Maar ook het maatschappelijk werk toont in zijn korte maar levendige ontstaansgeschiedenis een beeld van verregaande opsplitsing waarbij allereerst de 'zuilen' zich lieten gelden.
Er zijn nog geen tekenen die er op wijzen dat het voor en het tegen van het verschijnsel nu voldoende zijn onderkend en dat men er over is uitgepraat. Integendeel, de Wiardi Beckman Stichting stelt het chapiter 'apart of samen' op de conferentie van 13 april aan de orde, en een gelukkig toeval wil dat gelijktijdig ook van roomskatholieke zijde een publikatie is verschenen die op het 'samen'-doen betrekking heeft.
Een korte bespreking van de brochure 'Apart of Samen' en van de publikatie 'Samen Helen, een poging tot vernieuwing van het maatschappelijk werk' treft u elders in dit blad aan.
Het is uitnodigend aan beide publikaties een nadere beschouwing te wijden, vooral nu ook in Humanitas het gesprek over samenwerking en algemeenheid levendig is geworden.

allereerst dan 'samen helen'

We kunnen onze katholieke kollega's benijden om de gelegenheid die zich in Den Haag aan hen voorgedaan heeft voor het instellen van een bijzonder interessant onderzoek, en hen komplimenteren met de wijze waarop ze deze gelegenheid te baat hebben genomen om een aantal ideeën en gedachten te boek te stellen, die welgemikt de maatschappelijk-werk-spijker op de kop slaan.
Het boekje blijft daarbij (behalve misschien in het laatste hoofdstuk) pretentieloos, en het heeft alles in zich om goodwill in brede kring te oogsten, zeker ook in Humanitas. Zij, die zich in onze vereniging hebben voorzien van lange tenen, hoeven deze overigens niet expres uit te steken, de auteurs van 'Samen Helen' zijn er (argeloos of expres, wie zal het zeggen?) al bovenop gaan staan door Humanitas volledig dood te zwijgen, en niets is meer frustrerend voor een ontluikend zelfvertrouwen dan dat! Let wel, er worden in 'Samen Helen' zelden organisaties bij name genoemd, (alleen Vin-

centiusvereniging en Réveil), maar wel wordt in het hoofdstuk 'helpen in verleden en heden' het volgende gesteld:

'Wanneer wij ons de eerder genoemde samenwerkingsorganen op plaatselijk en hoger niveau voor ogen stellen en daarbij de reeds besproken vele, dikwijls levensbeschouwelijk georganiseerde, sterk gedifferentieerde specialistische instellingen, de aan belangrijkheid inboetende kerkelijke armenzorg en de aktiviteiten van kerkelijke groeperingen, alsmede de verschillende vormen van ingebouwd maatschappelijk werk en de zich sterk differentiërende, steeds uitbreidende hulpverlening van de burgerlijke overheid in ogenschouw nemen, dan hebben wij een compleet beeld van de hedendaagse kaart van het sociaal helpen in onze Nederlandse samenleving.'

Is het beeld werkelijk compleet? Beschouw het als een zoekplaatje en zoek Humanitas . . . U zult het niet vinden. Onze vereniging, zeer ruim levensbeschouwelijk gefundeerd maar niet specialistisch, zou het beeld van de schrijvers pas werkelijk gecompleteerd hebben. De schrijvers beklagen zich over de organisaties die zich 'los van elkaar bezighouden met een bepaalde nood zonder dat ergens een volledige verantwoordelijkheid voor de totale hulpverlening aan een persoon of gezin wordt gerealiseerd.' Zou het de schrijvers bekend zijn dat Humanitas deze volledige verantwoordelijkheid *wel* naar vermogen aanvaardt?
Onze vereniging is betrekkelijk jong en betrekkelijk klein en is nog niet overal zo volledig geoutilleerd om het ideaal praktisch te kunnen verwezenlijken. Laten we dus de schrijvers hun omissie niet te kwalijk nemen en zeggen dat het aan Humanitas ligt. Het moet zijn ideeën kennelijk met meer kracht in de openbaarheid brengen.
Ernstiger is de vertekening in het historische beeld, als de schrijvers hun geschiedschrijving beëindigen met het signaleren van een 'herleving van een nieuw verantwoordelijkheidsbesef en van een nieuw élan bij de kerk-eigen organen' (t.w. de sociaal-charitatieve centra en diakonieën).
Twee andere ontwikkelingstendenzen worden daarnaast door de auteurs genoemd en toegejuicht: het centraal stellen van de hulpvragende mens, en het voorgoed afrekenen met de sfeer van de armenzorg. Voor deze beide tendenzen stellen, naar wij menen, juist veel kerk-eigen organen zich nog maar moeizaam en onder protest open. Het zijn gedachten die mede gegroeid zijn in overwegend niet-kerkelijke milieu's: Het uniek en centraal stellen van de individu danken wij vooral aan de 19e eeuwse liberaal-democratische politieke stromingen, in Europa ontstaan, en na wereldoorlog II via Amerika in nieuwe gedaante terugkerend.
De armenzorg-sfeer heeft het definitief afgelegd tegen de ideeën van sociale rechtvaardigheid en solidariteit in de gemeenschap, die we voor een belangrijk deel aan het socialisme te danken hebben. Noch over liberalisme, noch over socialisme een woord, in het historische gedeelte van 'Samen Helen'.
Slechts wat de schrijvers zien als het '19e eeuwse rationalistisch individualisme' wordt als van overwegend negatieve betekenis ten tonele gevoerd.
Voor hen die niet beter weten geven de auteurs nu de onjuiste indruk als zouden we al het goede en nieuwe aan de kerk-eigen organen te danken hebben, en als zou een verheugend nieuw élan zich tot die organen beperken.
In feite is de voortschrijdende ontkerkelijking voor de kerk-eigen organen een des te zwaarder probleem, omdat zich buiten de kerk een geheel eigen élan in de samenleving aftekent. Achter de negatieve betiteling 'buitenkerkelijk' blijkt een gevarieerde en positieve levensinstelling schuil te gaan, waarin bepaalde christelijke waarden zijn overgeërfd en waarin nieuwe waarden hun plaats hebben gekregen.
Ondanks de enkele 'blinde vlekken' waarvan de auters blijk geven, is 'Samen Helen' een boekje geworden waarvan men bij het openslaan al het gevoel krijgt van 'iets aparts, iets bijzonders'. Het wijst zonder pardon enkele zwakke plekken in het maatschappelijk werk aan:

'Het schrikbarende feit werd hier door ons opgemerkt, dat de meest ingrijpende beslissingen werden genomen bijna uitsluitend op grond van dossierkennis, vergaard langs slechts verbaal-informatieve weg en met name gevormd door wijdlopige gegevens met betrekking tot herediteit, familie en verleden; dergelijke dossiers, zo samengesteld, laten de betrokkene nauwelijks de ruimte een andere te zijn of te worden dan het dossier heeft geprojecteerd.'

'Allereerst heeft het optreden van beroepskrachten met een voortdurend toenemende deskundigheid in het sociaal helpen *niet bijgedragen tot het verantwoordelijkheidsgevoel van de gemeenschap*, in wier dienst deze hulpverlening geschiedt. Maar al te vaak constateert men, dat de band van de gemeenschap met de sociale hulpverlening bestaat in een geldelijk offer bij een collecte en een zich onthouden van verdergaande aktiviteit.'

'Een tweede tendens zien wij in het toch regelmatig weerkerend *onbehagen van de vrijwillige sociale helper*, die niet in staat blijkt de ontwikkeling te overzien. Van die zijde horen wij een herhaald waarschuwen tegen bureaucratie en verambtelijking, welke somwijlen zo ver gaat, dat aan de beroepskracht de charitatieve bewogenheid in zijn werk wordt ontzegd en deze wordt afgeschilderd als een functionaris, die zijn werkzaamheden slechts om den brode verricht.'

Het lanceert daarnaast een aantal uiterst inspirerende denkbeelden en vernieuwingsplannen. Waarover straks.
Er is geen koffiedik voor nodig om te voorspellen wat de reacties op 'Samen Helen' zullen zijn:
'romantisch', 'utopie', 'een stap terug naar een voorbije tijd', 'een miskenning van de positieve kanten van het modern geïnstitutionaliseerde maatschappelijk werk', en dergelijke dooddoeners zullen we zeker te horen krijgen. Ze liggen voor de hand. Maar een werkelijk geïnteresseerde lezer zal zeggen: 'En toch . . .' 'Toch zit er iets in.'

Wie Humanitas kent, zal het volgende bekend in de oren klinken:
'Wie door de uiterlijke verschijnselen weet heen te kijken, ontdekt in iedereen een reisgenoot, met wie hij solidair is in dezelfde stroom van geboorte, leven en dood, solidair in een even groot verlangen naar geluk en vrede, solidair in dezelfde gebrekkigheid van outillage, solidair in dezelfde angsten, in dezelfde afhankelijkheid van elkaar en in dezelfde behoefte om in vrijheid eigen doel te kiezen.'

'Daar ligt ergens het geheim van de liefde in, dat wij de ander slechts kunnen liefhebben als en voorzover wij onszelf beminnen; en tevens dat wij onszelf slechts kunnen liefhebben als en voorzover wij onze naasten beminnen! Misschien zit het manco daarin, dat wij toch niet zo erg veel houden van 'de mens' die in onszelf is en dat wij daarom, uit angst voor 'ontdekking', de weg naar de naaste toe geblokkeerd houden.'

'Hij (de maatschappelijk werker) zal er daarbij op moeten letten, dat hij geen waardenschema in de groep introduceert, dat niet bij de groepsleden leeft of ook in het kontakt van de groep met het milieu, waarin door de groep wordt gewerkt, niet kan worden gehanteerd.'

'Wij pleiten dus voor een maatschappelijke hulpverlening door middel van groepen van "leken", die elkaar persoonlijk kennen, die elk voor zich hun specifieke bekwaamheid inbrengen, die elk voor zich zowel de hulpbehoevende als de helpende kunnen zijn.'

Het laatste citaat behelst het hoofdthema van het boek 'Wie geholpen wil worden moet helper zijn', op deze gedachte ontstond de 'aktie Samen Delen'. De schrijvers

van 'Samen Helen' wijzen op de verwantschap met het werk van Abbé Pierre. De schrijvers noemen het 'onderling dienstbetoon' en poneren het als de missing link in het maatschappelijk werk.
Als fundament van dit onderling dienstbetoon zien de auteurs de naastenliefde, onder verwijzing naar I Cor. 13.

'Zoals het sociaal-charitatieve bestel thans functioneert (bedoeld wordt het maatsch. werk, Red.) kunnen we dus in vele gevallen niet helpen,' aldus stellen de schrijvers op blz. 23:

'Het hulpverleningsbestel is voor de hulpzoekende en chaotische wildernis waarin helpende personen en instanties boompje schijnen te verwisselen. Er is een tekort aan waarlijk menselijk kontakt tussen de maatschappij en haar instellingen enerzijds, en de hulpbehoevenden anderzijds, d.w.z. er is gebrek aan echt maatschap.'

Om de hulpzoekende in deze wildernis zijn weg te doen vinden, pleiten de auteurs van 'Samen Helen' voor het vormen van kleine werkgroepen onder leiding van een bezoldigde deskundige 'sociator'. De spontaan uit de plaatselijke nood voortkomende groepen van mensen die zich solidair met elkaar verklaren, elkaar steunen en helpen (elkaar 'dus' ook zullen tutoyeren, menen de schrijvers), zullen de plaats van het algemeen maatschappelijk werk grotendeels kunnen innemen. De huidige algemeen maatschappelijk werker zal blijven bestaan als 'case work'-specialist. De case-worker en alle andere specialisten scharen zich dienend en adviserend rond de onderling-dienstbetoon-groepen, die zich districtsgewijs in een Centraal Orgaan organiseren.

'Het bestuur van het centraal orgaan wordt wat zijn kern betreft samengesteld door:
a. een aantal representatieve instellingen op het terrein van het maatschappelijk werk. Hierbij wordt bij de huidige organisatie van het maatschappelijk werk in de eerste plaats gedacht aan de (levensbeschouwelijke) samenwerkingsorganen en de overheidsdienst voor sociale zaken, aangezien via deze het gewenste kontakt met het gespecialiseerde maatschappelijk werk tot stand kan komen. Iedere instelling wijst één bestuurslid aan.
b. de groepen van het onderling dienstbetoon. Iedere groep wijst één bestuurslid aan.'

Het Centraal Orgaan is de werkgever van de 'sociators' die in het district werken. Het portret van de 'sociator' ziet er aldus uit:

'Een beroepskracht, die zowel de leden van de groep als de groep zelve en eventueel ook andere groepen in de samenleving op de juiste wijze weet te benaderen, daarbij gebruikmakend van alle wetenschappelijk gefundeerde disciplines van het maatschappelijk werk; die een spilfiguur is, rondom welke zich het werk van de groep kan uitkristalliseren en welke het adviserende werk van de andere organisaties en diensten, voorzover voor de hulpverlening van belang, gekanaliseerd aan de groep doorgeeft. Individueel maatschappelijk werk, groepswerk en — voorzover dit vanuit een uiteraard beperkte groep mogelijk is — gemeenschapsopbouwwerk worden onder zijn leiding samengebundeld voor, gericht op en ondergeschikt gemaakt aan éénzelfde doel.'
'Hij moet bedreven zijn in het leggen, onderhouden en hanteren van de kontakten binnen de groep: de vanzelfsprekende, door allen aanvaarde leider ervan zijn en tevens de inspirator.'

De onderling-dienstbetoon-groepen zien de schrijvers dan groeien vanuit en rondom de 'sociator'.
Dat ten aanzien van de vastgestelde procedure de levensgrote vraagtekens allerwegen opdoemen, geven de schrijvers zelf toe. 'Maar waarom niet ergens het experiment gewaagd? Dan kunnen we aan de hand van de praktijk oordelen.'

Het is te verwachten dat men in de afdelingen van Humanitas wel vatbaar zal zijn voor deze suggestie.

De omkeerbaarheid van de relatie helper-geholpene is in deze kring beslist nog te weinig als werk-mogelijkheid gezien en benut.

'Waar aan een behoefte tot omkering geen gevolg wordt gegeven (als de geholpene helper wil zijn), daar komt de geholpene in een schuldverhouding te staan, waardoor elke schijnbare verbondenheid zeker breken zal', zeggen de schrijvers, en ze raken hiermee aan een zeer essentiële waarheid. Wie er zich op wil beroepen dat hij zijn maatschappelijk werk geheel en al heeft bevrijd van de sfeer van be-delen en bedillen, die zal het door de 'aktie Samen Delen' gegeven voorbeeld moeten volgen.
Hij zal ook instemmen met het standpunt van de auteurs van 'Samen Helen':

'Men make van alle mogelijkheden gebruik om het onderling dienstbetoon te doen functioneren zonder zich a priori bij het organiseren daarvan vast te leggen op uitgangspunten van levensbeschouwelijke aard.'
'Wij twijfelen (daarnaast) niet aan de wenselijkheid en de noodzaak van levensbeschouwelijke homogeniteit in veel gespecialiseerd werk.'

Tenslotte enige stellingen, die dezerzijds gesteld kunnen worden tegenover de inzichten die in 'Samen Helen' worden geponeerd.
1e. Sociologisch gezien vertoont de 'aktie Samen Delen' veel overeenkomst met bepaalde verschijnselen van sekte-vorming (vgl. o.a. Max Weber). Als zodanig gaat van de aktie een sterk verlevendigende werking uit.
Een sekte ontstaat dynamisch uit het tekortschieten van het min of meer statische instituut, en stelt dus het instituut (het 'officiële' maatsch. werk) in staat zichzelf te corrigeren.
2e. De schrijvers gaan te ver als ze het 'onderling dienstbetoon' geheel en al centraal willen stellen als drager en kern van het gehele hulpverleningsbestel. Voor een dergelijke centrale positie moeten de ontstaans- en levenskansen voor onderling-dienstbetoon-groepen te gering en te incidenteel geacht worden.
3e. De schrijvers zien te weinig onder ogen dat de 'sociator' als charismatische- en tevens functionele leider van de groep, slechts in zeldzame gevallen in de praktijk zal zijn aan te treffen.
4e. De organisatie van onderling-dienstbetoon-groepen in een Centraal Orgaan, zoals door de schrijvers voorgesteld, zal onvermijdelijk opnieuw tot institutionalisering leiden. De 'wildernis van hulpinstanties' die de schrijvers konstateren, kan door spontane aktie 'van onder af' niet blijvend worden gesaneerd. Hoe dan wél is een chapiter op zich, dat vanuit een andere gezichtshoek weer wordt benaderd in het rapport 'Apart of Samen'.
5e. De schrijvers maken de christelijke naastenliefde (I Cor. 13) 'tot een praktisch programma voor onze solidariteit' (blz. 54).
Te verwachten is dat het maatschappelijk-werk-elan dat niet vanuit de christelijke kerken wordt geïnspireerd, zijn inspiratie elders opdoet, en wel in de denkwereld die door de schrijvers als een soort kwalijk overblijfsel van het '19e eeuwse rationalistisch individualisme' wordt opgevat. Overigens geven ze er blijk van dat dit rationeel denken, in zijn huidige verrijkte vorm, hen zelf vertrouwd geworden is:

'Maar voor alle hulpverlening is wel de meest kenmerkende onderlinge verstaanbaarheid: die welke ten grondslag ligt aan *alle* menselijke gemeenschapsvormen: de gemeenschap van het existentieel-menselijke: vreugde, angst, liefde, honger, eenzaam-

heid, kou, schaamte, vrijheidszin, en wat er verder des mensen is en wat niemand onzer vreemd is. Het zou wel eens kunnen zijn, dat het elkaar kunnen en mogen verstaan in dit existentieel-menselijke de enige gemeenschap is die tot helpen drijft.'

Deze 'humanitas', deze menselijke solidariteit, brengen zij uit overtuiging onder één noemer met de 'charitas', de christelijke naastenliefde.
De uit rationele, 'humane', overwegingen werkende maatschappelijk werker zal ontkennen dat helpen uitsluitend een christelijke praktijk van naastenliefde is.
Zijn beroepsmatige of vrijwillige intentie tot helpen komt voort uit menselijke solidariteit, uit een emotionele en sociale bewogenheid die geen rekening houdt met een gered worden van de ziel voor een leven hiernamaals.
De christelijke naastenliefde houdt zich sterk bezig met eigen en anderer zondigheid. De 'zonde' is geen levend begrip voor wie redelijk en vrij van leerstelligheid zijn medemens tegemoet treedt.

De schrijvers komen op blz. 11 tot de konklusie
'dat niet de belangrijkste vraag is wat b.v. buitenkerkelijken toch mankeert, maar wel: 'wat mankeren de christenen toch dat hun gemeenschappen niet aantrekkelijk zijn?'; of: 'waarom zien de christenen er zo weinig verlost uit?' Omdat zij zo weinig verlossend zijn, niet aktief in de bevrijding uit nood en ellende; omdat zij, in plaats van aan de kant te staan van de zwakke, de noodlijdende, zich vaak vereenzelvigen met het gevestigde, het bezit, de stand.'
Deze zelfkritiek siert de schrijvers.
Tegenover de door hen gesignaleerde tendens staat een aktie als 'Samen Delen' in Den Haag, maar staat ook het solidariteits-werk, het vrijwilligerswerk, zoals dat in de meeste afdelingen van Humanitas leeft.
Er zou over het inspirerende boekje van de Stichting PLEIN nog veel meer te zeggen zijn. We willen voorlopig met het bovenstaande volstaan, en u voor het overige verwijzen naar de andere publikatie, 'Apart of Samen', die een bijdrage wil leveren tot het overzichtelijk maken van het maatschappelijk werk.

P. ALBARDA

* * *

Is bij de snelle ontwikkeling en uitbreiding van het Nederlandse maatschappelijk werk sinds 1954 niet te eenzijdig het accent gevallen op de levensbeschouwelijke organisatievormen, waardoor de verzuiling in de hand gewerkt is, en de waarden in andere vormen van maatschappelijk werk onvoldoende tot hun recht komen?
Gezichtspunten omtrent deze vraag en enige voorlopige conclusies over mogelijke organisatie- en samenwerkingsvormen zijn door de Sectie Maatschappelijk Werk van de Dr. Wiardi Beckman Stichting neergelegd in de zeer lezenswaardige brochure

apart of samen.

Er zijn zowel praktische als principiële oorzaken aan te wijzen van de verzuiling in het maatschappelijk werk.
Onder andere onder invloed van de subsidiemogelijkheden voor verschillende werkvormen zijn de verschillende levensbeschouwelijke richtingen geneigd deze werkvormen zelf ter hand te nemen. Er wordt daardoor vaak plaatselijk met uiteenlopende aktiviteiten tegelijkertijd begonnen. Er vindt te weinig overleg plaats tussen de verschillende levensbeschouwelijke en maatschappelijke groeperingen en de lokale overheid ten aanzien van de planning van het maatschappelijk werk op een breder terrein en de wijze van organisatie en uitvoering. Alleen in een aantal grotere gemeenten

kunnen de verschillende levensbeschouwelijke groeperingen elk afzonderlijk de diverse vormen van maatschappelijk werk op verantwoorde wijze uitvoeren.
Ook dan is het echter de vraag of de gehele bevolking door deze gescheiden opzet bereikt wordt. Zo er al lokale vormen van samenwerking zijn, is er vaak de neiging deze weer op te splitsen nu de levensbeschouwelijke groeperingen, behalve plaatselijk, ook nationaal en provinciaal hun eigen apparatuur krijgen.
De principiële kanten van het vraagstuk, n.l. opvattingen over de *relatie tussen levensovertuiging en maatschappelijk werk,* worden in het eerste hoofdstuk genuanceerd aan de orde gesteld en wel vanuit vijf verschillende gezichtspunten.

1. De gemeenschapskring die het werk organiseert en draagt.

De onderlinge solidariteit op grond van gemeenschappelijk geloof of levenshouding moet zich ook uiten in onderlinge hulp bij concrete, ook niet-godsdienstige moeilijkheden, zo stellen velen. De protestantse kerken zien daardoor het diaconaat, het onderling dienstbetoon juist op het niet direct-godsdienstige vlak, als wezenlijk element van het kerk-zijn en de roomskatholieke kerk acht het mede haar roeping om caritas te beoefenen. Anderen wijzen er echter op, dat de gemeenschapskring waarbij de hulpzoekende een nieuwe aansluiting moet zien te vinden, niet (alleen maar) een levensbeschouwelijke is. Ook de woon- en de werkgemeenschap zijn van belang. Een algemene instelling, waarin de verschillende levensbeschouwelijke richtingen samenwerken zou daarom op zijn plaats zijn.

2. Het karakter van het hulpverleningsproces.

Sommigen stellen, dat het maatschappelijk werk, als immateriële hulp ook altijd elementen van zielszorg in zich sluit.
Anderen menen echter dat slechts in een zeer klein deel der gevallen waarmee een maatschappelijk werk-instelling contact heeft, een levensbeschouwelijke problematiek openlijk in de gesprekken naar voren komt. Een ander argument vóór een nauwe relatie tussen levensbeschouwing en maatschappelijk werk, — n.l. dat een werkelijk begrip alleen mogelijk zou zijn tussen leden van dezelfde levensbeschouwelijke groep — houdt te weinig rekening met het feit, dat er in de praktijk nog allerlei andere groepsverbondenheden zijn die een goede verstandhouding bevorderen, en die b.v. in het beroeps- of streekeigene naar voren kunnen komen. Het kan bovendien in bepaalde gevallen voorkomen, dat een overeenstemming in levensbeschouwing het de client juist moeilijker maakt om zijn moeilijkheden openlijk te bespreken.

3. De vooronderstellingen van het maatschappelijk werk.

Velen menen, dat in de hulpverlening, zo niet openlijk (zie 2), dan toch meer verborgen, allerlei levensbeschouwelijke elementen aanwezig zijn. Volgens de schrijvers treft men dit gezichtspunt vooral aan bij de calvinistisch-georiënteerde groepen en bij vele humanisten. De maatschappelijk werker kan in het gesprek nooit zijn eigen waardeoordelen geheel uitschakelen, en ook al tracht hij zoveel mogelijk 'technisch'-deskundig te werk te gaan, dan is er toch altijd een zekere mensbeschouwing aanwezig in dit werken met mensen, omdat immers steeds vragen omtrent verantwoordelijkheid, vrijheid, schuld, enz. aan de orde komen.

Enkele overwegingen die hier tegenin gebracht worden, zijn de volgende:

— het behoeft niet zo te zijn, dat vertolking van de waarheidsvragen door een niet-christen altijd tot vertekening zou leiden; dit kan evenzeer bij een christen het geval zijn. Volgens de christelijke opvatting kan n.l. niet de christen zelf, maar alleen God beoordelen wie in en wie buiten de waarheid is;

— in de verschillende levensovertuigingen liggen ook elementen die wijzen op de verbondenheid met de (iedere) ander.

— ook al volgt men niet geheel de twee bovenstaande argumenten, dan nog kan men de vraag stelen, of dit verband tussen levensbeschouwing en maatschappelijk werk moet leiden tot afzonderlijke levensbeschouwelijke organisaties.

4. De personen die hulp ontvangen.
Velen zullen het gemakkelijkst vertrouwen schenken aan een eigen levensbeschouwelijke of kerkelijke instelling. Anderen hebben daartegen principiële bezwaren en willen de verbondenheid, — niet alleen van hun levensbeschouwelijke groep, maar van hun medemensen als zodanig — in een algemene organisatie tot uiting gebracht zien. Het kan bovendien vaak voorkomen, dat men uit vrees voor prestige-verlies, of uit rancune liever niet bij een instelling van de eigen levensbeschouwelijke kring om hulp vraagt.
Degene die hulp vraagt dient daarom een zo groot mogelijke vrijheid te hebben in de keuze van de instelling en van de personen met wie hij zijn moeilijkheden wil bespreken.

5. De personen die hulp uitvoeren.
Het is mogelijk, dat een 'gekleurde' organisatie betere mogelijkheden biedt tot het werven van vrijwilligers, terwijl bovendien vrijwilligers misschien meer dan beroepskrachten de steun nodig hebben van overeenstemming in levensovertuiging met de geholpene, omdat er hier minder nadruk valt op het 'technisch'-deskundig aspect. Ook ten aanzien van de deskundige die hulp verleent, kan gesteld worden, dat de levensbeschouwelijke instelling kan bijdragen tot de bezieling en gedachtenvorming.
De schrijvers menen echter dat hieraan toch op zich zelf onvoldoende argument ontleend kan worden voor een levensbeschouwelijke *organisatie* van het maatschappelijk werk.

Het tweede hoofdstuk gaat vervolgens in op de *organisatorische vormgeving van het maatschappelijk werk.*
Op grond van al deze principiële én praktische overwegingen komen de schrijvers daarin tot een aantal belangrijke richtlijnen voor de praktijk. Vaststaat het recht van kerken, levensbeschouwelijke of andere gemeenschapskringen om als uitdrukking van hun karakter sociale hulpverlening te organiseren en daarvoor subsidie te ontvangen, indien deze hulp ook een sociale functie in de samenleving vervult.
Een algemene instelling van maatschappelijk werk heeft een grote waarde. Deze dient dan

— voort te komen uit de beleving van werkelijke gemeenschap op plaatselijk, regionaal of nationaal niveau;

— recht te doen aan de geschakeerdheid van onze samenleving door levende verbindingen te onderhouden met de daarin aanwezige groeperingen (o.a. tot uitdrukking komend in de bestuurssamenstelling);

— de levensbeschouwelijk verschillende aspecten tot hun recht te laten komen door het voorzover nodig afzonderlijk per levensbeschouwelijke richting organiseren van opleiding en voorlichting, documentatie, studie en bezinningscontacten;

— zorg te dragen, indien nodig en mogelijk, voor levensbeschouwelijke overeenstemming in de persoonlijke ontmoeting en samenwerking tussen beroepskracht, vrijwilliger en hulpzoekende.

In het bovenstaande is getracht de belangrijkste gedachten uit Apart of Samen bondig weer te geven. Veel bleef uiteraard onaangeroerd. Het zal duidelijk zijn, dat een aandachtige bestudering zeker de moeite waard is. Vooral over de praktijk, zal ook Humanitas zich dienen te beraden. Punten die daarbij nog meer uit de verf zouden moeten komen, zijn o.a. de volgende:

— Hoe kan *in de praktijk* gestimuleerd worden tot de vorming van een algemene instelling voor maatschappelijk werk.

— Is er een tussenvorm mogelijk, in de zin van: afzonderlijke levensbeschouwelijke organisaties, met onderling *beraad* over spreiding, opzet en uitvoering van maatschappelijk werk, *overleg* en wederzijdse *informatie* bij de uitvoering?

— Hoe is een vrije keuze door de client mogelijk, wanneer hij niet weet wat alle mogelijkheden zijn waartussen te kiezen valt. De onoverzichtelijkheid van de maatschappij speelt mee in deze problematiek (zie ook: Samen Helen).

— Wat is de relatie met allerlei vormen van buurt(huis)werk; dit tracht toch ook een rol te vervullen in het onderlinge hulpbetoon in een bepaalde (plaatselijke) gemeenschapskring?

— Is het vooral de taak van de *overheid* (zoals de brochure stelt) inzicht in de behoeften van de plaatselijke of regionale gemeenschap te wekken en lacunes in voorzieningen te signaleren en samenwerking en taakverdeling tussen de verschillende organen te bevorderen?

— In hoeverre kan een organisatie (voor ons geval Humanitas) tot samenwerking stimuleren?

R. A. E. ZIJLMAN

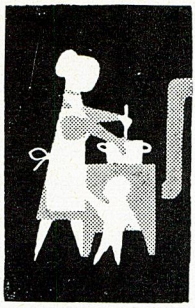

GEZINSVERZORGING

met de hink-stap-sprong

Binnen Humanitas komt de gezinsverzorging de laatste jaren hoe langer hoe meer in de belangstelling.
Een logisch gevolg hiervan is, dat het aantal afdelingen, dat zich met gezinsverzorging 'gaat bezighouden' ook sterk is toegenomen. Sinds 1 januari 1960 b.v. is het aantal afdelingen met gezinsverzorging, met acht uitgebreid.
Verheugend vooral is de groei in Drente; Assen en Hollandseveld startten als eerste afdelingen in deze provincie op 1 oktober 1960 met gezinsverzorging.
Emmen volgde op 1 september 1962, terwijl Nieuw Amsterdam op het moment, dat u dit leest, op 1 april 1962 als vierde in de rij is toegetreden.
Bent u ook verder in data geïnteresseerd?
Onderaan dit artikel volgt een overzicht van alle afdelingen-met-gezinsverzorging, in volgorde van het jaar, waarin zij deze aktiviteit begonnen.

belangstelling

Hoe is die belangstelling voor gezinsverzorging te verklaren?
Eenvoudig is de start van de gezinsverzorging niet. Ik meen zelfs te durven zeggen, dat de gezinsverzorging — meer nog dan andere werksoorten — een lange en serieuse voorbereiding vraagt, waarbij niet alleen een groot startkapitaal bijeengebracht moet worden, doch waarbij vooral het winnen van donateurs zeer noodzakelijk is. Maar dan bent u er nog niet . . . er zijn krachten nodig, die het werk verrichten: een leidster, een gezinsverzorgster.
Kunt u zich de moeilijkheden voorstellen, waarmee zo'n beginnend bestuur te kampen heeft? Waar te beginnen?
Aan de ene kant is men gebonden aan het werven van donateurs, die op niet al te lange termijn een aktiviteit verwachten, waarvoor u reeds bij de (vaak lange) voorbereiding geld nodig heeft.
Aan de andere kant voelt men zich tegenover de buitenwereld 'verplicht' de termijn tussen het eerste optreden naar buiten (donateurswerving) en de officiële start van de gezinsverzorging zo kort mogelijk te houden.

optreden naar buiten

De opzet van de gezinsverzorging geeft ons de mogelijkheid met ons werk op positieve wijze 'naar buiten te treden' maar even goed kunnen we voor het alziend oog van 'de buitenwereld' in onze pogingen falen.

Is het misschien dit spanningsvolle element, dat de oude pionier in ons doet ontwaken: mèt elkaar erop af of er onder!?
't Is moeilijk aan te nemen, dat dit alleen de drijvende kracht zou zijn, want de voorbereidingen eisen ook te veel nauwkeurige en weinig 'krachtdadige' arbeid, om het met 'opgerolde mouwen' alléén lang vol te houden.

een aantal problemen

Is het werk op gang gekomen, dan komen een aantal problemen op ons af. Problemen, waarbij we in ons enthousiasme bij de voorbereiding vaak niet hebben stil gestaan.
Vooral de nieuw beginnende penningmeester van zo'n sectie gezinsverzorging zal vaak het moede hoofd buigen voor het 'sadistisch' genoegen, waarmee de subsidiërende overheden allerlei cijfers vragen.
Eén gezinsverzorgster blijkt niet voldoende, aanvulling van de kasmiddelen is steeds nodig . . . een hoeveelheid werk blijft op ons afkomen.
Een goede taakverdeling en goede afspraken zijn nodig om het werk naar behoren te laten verlopen.
Is men n.l. met deze werksoort gestart, dan kan het sectiebestuur, dat namens het bestuur van de afdeling de direkte verantwoordelijkheid draagt, geen moment versagen.
De gezinsverzorging vereist een goed zakelijk beheer, om aan het eind van het jaar de touwtjes aan elkaar te kunnen knopen!

een 'zakelijke eend' met gevaren

Deze zakelijke eend in de toch vaak 'onzakelijke' vijver van het maatschappelijk werk brengt soms problemen mee, die tevoren niet duidelijk worden gezien.
In de eerste plaats is er het gevaar van een zelfstandig leven van de gezinsverzorging binnen het geheel van een afdeling.
Deze zelfstandigheid wordt vaak gestimuleerd door het feit dat afdelingsbesturen maar al te graag – en terecht – het werk van de gezinsverzorging over laten aan een deskundig sectiebestuur in de verwachting, dat dit werk zichzelf zal kunnen bedruipen.
Het afdelingsbestuur toont dan vaak haar dankbaarheid voor het vele door de sectie te verrichten werk door het die 'gezinsverzorgingsjongens' maar niet te lastig te maken.
Zowel het afdelings- als het sectiebestuur zullen er echter voor dienen te waken, dat ook de gezinsverzorging een harmonisch geheel blijft vormen met de andere aktiviteiten en dat zij geen allesverslindend monster gaat worden.
Binnen onze organisatie zal de gezinsverzorging per slot van rekening de hulp-functie, die zij voor het maatschappelijk werk wil vervullen, ook moeten waar maken.

werving van donateurs

In de tweede plaats zou ik willen noemen de werving van donateurs. Dit punt hangt ten nauwse samen met de hierboven genoemde zelfstandigheid.
Veelal in de verwachting, dat het 'lidmaatschap' van een gezinsverzorgingsorganisatie bepaalde rechten geeft, treedt als donateur van de gezinsverzorging een aantal mensen toe, dat de band met 'Humanitas'-als-vereniging-voor-maatschappelijk-werk niet of nauwelijks voelt.
Toch rust juist hierdoor op dit sectiebestuur een zware verantwoordelijkheid voor de vereniging als geheel, omdat het van haar beleid afhankelijk is, of er voor Humanitas bij een bredere laag van de bevolking een stuk 'goodwill' wordt gekweekt, waardoor de uitbreiding van het ledenaantal wordt gestimuleerd.
Tot slot wil ik nog graag ingaan op een enkel punt.

beleid

Hoe bepalen wij als sectiebestuur het beleid?
Eerder in dit artikel heb ik gezegd, dat de gezinsverzorging een zakelijke opzet vereist. De leidster – in de beginnende afdeling veelal een vrijwilligster – neemt in dit geheel een belangrijke plaats in. Van haar gegevens is het sectiebestuur afhankelijk bij het bepalen van haar beleid.
Tussen de eis van een goed zakelijk beheer en de overweging dat men de leidster (vrijwilligster) niet te veel mag belasten, ligt een kloof, die we soms door een vergaande taakverdeling (wat tot versnippering kan leiden), vaak d.m.v. improvisatie, moeten overbruggen. Het zakelijk beleid eist van de leidster, naast haar normale taak van huisbezoek, administratieve zorg en 'begeleiding' van gezinsverzorgsters en -helpster o.a.:

a) goede registratie van alle aanvragen (geholpen of niet);

b) schriftelijke rapportage aan het sectiebestuur;

c) het leggen van contacten met andere organisaties en bedrijven.

Vooral de gegevens, die d.m.v. de punten a en b bekend worden, zijn belangrijk voor de beleidsvoering. Toch schieten zij er vaak bij in; het moet echter ook voor een vrijwillig leidster mogelijk zijn aan bepaalde minimum-eisen m.b.t. deze punten te voldoen.
Van harte hoop ik, dat het bovenstaande tot een vruchtbare gedachtenwisseling mag bijdragen.

J. TERLOUW

Jaar, waarin gezinsverzorging begon	Afdeling
1948 (nov.)	Dordrecht
1949	Almelo
	Groningen
	Haarlem
	Rotterdam
1950	Delft
1951	Enschede
	Den Haag
	Mijnstreek
	Utrecht
	Zwolle
1953	Nijmegen
1954	Amsterdam
	Leerdam (in 1956 werkzaamheden gestaakt)
	Zierikzee (in 1959 werkzaamheden gestaakt)
1955	Middelburg (in 1956 werkzaamheden gestaakt)
1956	Amersfoort (in 1961 gekombineerd met Groene Kruis)
	Eindhoven
1958	Wageningen
1959	Rijswijk/Voorburg
1960	Assen
	Hollandseveld
	Schiedam
	Zwijndrecht
1961	Amstelveen
	Emmen
1962	Noordoostpolder
	Nieuw Amsterdam (sektie afd. Emmen)

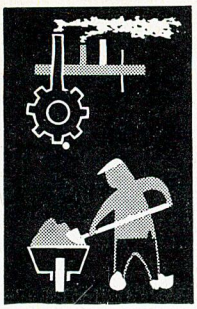

SOCIALE PLANNING

enkele gedachten naar aanleiding van

burger en overheid in de sociale planning

conferentie van de dr. wiardi beckman stichting

Op 3 maart j.l. werd over bovenstaand thema een conferentie gehouden in Gieten. Organisator was de Dr. Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk bureau van de Partij van de Arbeid.
Het is niet mijn bedoeling, u een gedetailleerd verslag te geven van alles, wat er daar besproken is.
Wel wil ik naar aanleiding van deze conferentie een paar opmerkingen en vragen naar voren brengen, waaraan, naar ik meen, ook Humanitas aandacht zal dienen te besteden.

wat is sociale planning?

Door één der inleiders werd er met nadruk op gewezen, dat er een belangrijk verschil bestaat tussen de algemeen-wetenschappelijke betekenis van sociale planning en de specifieke, beperkte betekenis die het in het kader van het Nederlandse probleemgebieden-beleid gekregen heeft. In de praktijk worden deze twee betekenissen echter vaak door elkaar gehaald en volgens spr. waren ze zelfs in het pre-advies, voor de conferentie, niet voldoende onderscheiden.
Het zou te ver voeren, om hier uiteen te zetten, wat er precies met deze twee begrippen bedoeld wordt. Ik wil er slechts dit van zeggen:

1. *Sociale planning in de eerste, algemene betekenis* heeft betrekking op een vooruitziend beleid, dat rekening houdt met de samenhang van maatregelen op allerlei verschillende terreinen (ruimtelijke ordening, wegenaanleg, aanwijzing industrialisatiekernen, krotopruiming, woningtoewijzing, spreiding van verschillende soorten onderwijs, sportaccommodatie, mogelijkheden tot ontplooiing van sociale en culturele activiteiten, spreiding van uitvoerend maatschappelijk werk enz.). Dit alles geeft vorm aan de maatschappij en daardoor zitten er aan iedere ruimtelijke, technische, economische planning ook sociale aspecten. Het planmatig denken t.b.v. het gehele samenhangende beleid op al deze terreinen zou men dus sociale planning kunnen noemen.

2. *Sociale planning* kan *in een specifieke betekenis* echter ook inhouden: planning ten bate van het sociale welzijn. In deze beperkte betekenis werd het toegepast in de Nederlandse probleemgebieden, maar dan nog op een heel bepaalde manier. Naast

bijzondere maatregelen ten bate van industrievestiging, verbetering van het woonklimaat enz. werd er voor deze gebieden, n.l. een systeem van bijzondere subsidies op sociaal, hygiënisch en cultureel terrein ingesteld. Tevens werd bepaald, dat de colleges van Gedeputeerde Staten z.g. plancommissies in het leven zouden roepen, die aan deze colleges advies moesten uitbrengen over de ingediende aanvragen van bijzondere subsidies. In deze plancommissies waren provinciale en gemeentelijke overheid alsook allerlei instanties van het particulier initiatief vertegenwoordigd. Er werd een als zodanig gesubsidieerde, deskundige secretaris aan toegevoegd. Het was de bedoeling, dat er aldus een proces op gang zou komen, waardoor de bevolking zelf actief bij alle veranderingen die er in deze gebieden plaats vonden, betrokken zou worden.
Velen zijn het er over eens, dat *deze* sociale planning mislukt is. Velen zijn daardoor ook geneigd het hele begrip sociale planning maar over boord te zetten. Dat is niet alleen jammer, maar ook gevaarlijk.
Het is enerzijds heel goed om bijzonder kritisch te staan tegenover de sociale planning in de tweede betekenis, n.l. kritisch tegenover 'het geheimzinnige gedoe' van de plancommissies, tegenover het feit, dat er van het actief inschakelen van de bevolking niet zo veel terecht gekomen is, kritisch tegenover het 'aanhaken' van de sociale planning aan slechts op *economische* gronden aangewezen probleemgebieden. Anderzijds moeten we tegenover het begrip sociale planning, in de eerste, algemene betekenis juist bijzonder positief blijven staan. De uitgangspunten: een planning die a) rekening houdt met de samenhang der verschillende levensterreinen, b) het sociale welzijn tracht te bevorderen en c) daarbij ook de burgers zoveel mogelijk medeverantwoordelijkheid laat dragen, blijven hun waardevolle betekenis behouden.

humanitas en sociale planning

Humanitas, een vereniging die op de bres wil staan voor een gezonde samenleving, heeft mede de taak, iets van deze uitgangspunten te verwezenlijken.
Dat kan op verschillende manieren.
Herhaalde malen tijdens de conferentie werd b.v. gewezen op de noodzaak van samenspel tussen gemeentelijke overheid en informele plaatselijke leiders. Deze plaatselijke leiders schijnen soms 'vanzelf' op te duiken. Vaak echter gaat dat niet zo vanzelf. Er is daarom tevens nodig: voorlichting, eenvoudig cursuswerk, bewustmaking van de plaatselijke situatie o.a. d.m.v. gespreksgroepen. Humanitas zal daar ook zijn steentje in kunnen bijdragen.

Belangrijke kwesties die door de drie inleiders, of door vragenstellers aan het forum 's middags werden voorgelegd waren o.a. 'Wat houdt het "sociale" in concreto in? Behoort er ook toe: krotopruiming, culturele gebouwen? Kunnen "de deskundigen" de grenzen van de sociale planning aangeven, dan weten we tenminste waar we het over hebben.
Kunnen de plancommissies niet ondergebracht worden bij de opbouworganen, waarbij dan ook het subsidie voor de secretaris van de huidige plancommissies aan de opbouworganen toegekend zou worden. Moeten (sommige) opbouworganen dan gereorganiseerd worden?
Ook van Humanitas zal gevraagd worden zich op deze punten te beraden.
Veel van deze problematiek werd ook door mijn voorgangster, mej. L. Hijmans, aan de orde gesteld in het rapport 'Sociale Planning in de probleemgebieden', dat zij schreef op verzoek van het Landelijk Contactorgaan voor de Probleemgebieden. Dit rapport is na goedkeuring door het Contactorgaan, voorgelegd aan het Dagelijks Bestuur. Daarna zal het waarschijnlijk ook in bredere kring binnen de vereniging besproken kunnen worden. Dit rapport zal echter niet alleen van belang zijn omdat zó velen

binnen Humanitas voorgelicht kunnen worden over deze 'sociale planning in de tweede betekenis'. Even belangrijk is het nl. om mede hierdoor begrip te krijgen voor de sociale planning in de eerste betekenis en de bovengenoemde uitgangspunten.
In dit artikel wil ik er niet verder op ingaan, hoe dat precies kan. Ik weet dat er heel veel hoogdravends over gezegd wordt en dat er vele vraagtekens bij gezet worden. In de praktijk wordt er intussen van alles verwezenlijkt wat er toch onder blijkt te vallen, maar niet zo genoemd wordt. Aan de hand van deze praktijkvoorbeelden kunnen de principes duidelijk gemaakt worden. Vaak zullen daarbij de woorden 'sociale planning' niet eens gebruikt worden. Ik zou zeggen: des te beter, gezien de negatieve belasting die deze termen zo langzamerhand gekregen hebben.
Ik vlei me niet met de hoop, dat het u na dit artikeltje glashelder voor ogen staat, wat Humanitas als vereniging voor maatschappelijk werk nu precies met die veelomvattende sociale planning te maken heeft. Als gecommitteerde voor de probleemgebieden en adviseuse voor maatschappelijk opbouwwerk, hoop ik daar echter al doende, en mondeling en schriftelijk toelichtende iets van duidelijk te maken. Dat kan echter alleen als ook u zelf mij vragen daarover voorlegt.

R. A. E. ZIJLMAN

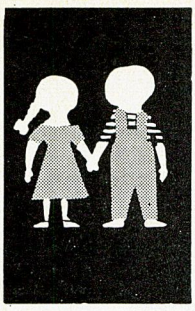

ouders en kinderen

aspecten van het familierecht

Academisch Proefschrift van mevrouw M. Rood-de Boer, dat door haar op 23 februari 1962 verdedigd werd en waarna ze de graad van doctor in de rechtsgeleerdheid verkregen heeft, *cum laude.*
Misschien is hier in de eerste plaats nogmaals een felicitatie op z'n plaats. Een gelukwens aan mevrouw Rood voor deze bekroning van haar arbeid. Een gelukwens aan ons zelf, omdat we mevrouw Rood al sinds jaar en dag in ons midden hebben in de landelijke sectie jeugdzaken en in onze voogdijcommissie. We hebben het zeer op prijs gesteld, dat mevrouw Rood ons in het voorwoord van haar dissertatie genoemd heeft.
Zo'n promotie is altijd een spannende gebeurtenis. Niet omdat er twijfel bestaat over de afloop. Als men eenmaal toe is aan het in het openbaar verdedigen van het proefschrift, dan is het proefschrift wel reeds acceptabel gebleken. Maar hoe zal die verdediging verlopen?
't Is allemaal bijzonder goed verlopen. Mevrouw Rood heeft geïmponeerd door de heldere en charmante wijze van antwoorden. Ook door het duidelijk voor eigen mening uitkomen. De hele sfeer was weldadig, aantonend hoe men met belangstelling en scherpzinnigheid kan discussiëren en het oneens zijn, zonder gelijktijdig de persoon die men aanvalt te denigreren. Iets dat men zo vaak ziet gebeuren. Hier echter niet, waar de promotor, professor Pitlo, bij een bijzonder hartelijke felicitatie kon zeggen: 'En u weet mevrouw, dat ik het in geen enkel opzicht met u eens ben.'
Als bijzonderheid mag ook genoemd worden, dat professor Petit, voorzitter van de Centrale Adoptie Raad, de moeite had willen nemen om te komen opponeren. En, op een ander vlak gelegen, dat als paranymfen optraden (ter illustratie van het onderwerp blijkbaar) de moeder en de (nog kleine) dochter van de promovenda. Ook bij de keuze van de paranymfen heeft mevrouw Rood blijk gegeven van oorspronkelijkheid, en met name van niet willekeurig conformeren, maar onderzoeken welke mogelijkheden er zijn. Want pas door dat na te gaan bleek, wat niemand verwachtte, dat er geen beletselen waren om deze paranymfen te kiezen.
De inhoud van deze juridische dissertatie is zeker ook voor het maatschappelijk werk van belang. Mevrouw Rood constateert, dat de wetgeving achtergebleven is bij de ontwikkeling, die de kinderbescherming heeft doorgemaakt. Zij voert argumenten aan om de wettelijke maatregelen i.v.m. kinderen onder te brengen in één jeugdwet. Wat dat betreft is het jammer, dat de schrijfster niet eerder gepromoveerd is. Bij de herziening van het burgerlijk wetboek is deze materie onveranderd gebleven. Pas bij een volgende herziening kunnen haar argumenten aan de orde komen.

Als belangrijkste punt voor ons zou ik willen noemen de paragrafen over de *'Emancipatie van het kind'*. Mevrouw Rood maakt een onderscheid tussen vertikale en horizontale emancipatie (blz. 64 van de dissertatie). Onder vertikale emancipatie verstaat ze: de bevrijding van een gezag. Onder horizontale: het verwerven van gelijke rechten, het afschaffen van beperkingen, die op een bepaalde groep rusten. In ons recht heeft het kind een horizontale emancipatie doorgemaakt. Ongelijkheid tussen jongens en meisjes is verdwenen. Eerstgeboorte-rechten kennen we niet meer. Mevrouw Rood wijst er dan verder op, 'dat in onze jaren kinderen voor een belangrijk deel medezeggenschap hebben in aangelegenheden, welke hen betreffen.' Als voorbeelden noemt ze o.a. kleding aanschaffen, verjaardag vieren, vakantie besteden. Of in alle gezinnen de kinderen wel zo'n grote medezeggenschap hebben, lijkt mij de vraag. Jammer genoeg komen er nog vele autoritaire verhoudingen voor. Ook in 1962 zijn er b.v. nog talloze gezinnen, waar kinderen tijdens het eten niet mee mogen praten. Dat wil niet zeggen ,dat de kinderen het alleen voor het zeggen moeten krijgen. Aan het eind van deze paragrafen constateert mevrouw Rood terecht, 'dat vertikale emancipatie niet inhoudt een afschaffing van elk gezag over minderjarigen. Het is een noodzaak, dat kinderen een eindweegs op hun levensweg worden begeleid door de beide volwassenen, die hen het meest nastaan.' Ze vervolgt dan: 'Het is echter een eis van simpele rechtvaardigheid, dat het kind zelf betrokken wordt bij wijzigingen betreffende dit gezag en veranderingen in zijn status.' (blz. 73) Mevrouw Rood wil dienovereenkomstig ook de wetgeving veranderd zien. Ze gaat er van uit, dat in de praktijk van de kinderbescherming die medezeggenschap al gerealiseerd wordt; dat de kinderbeschermers beseffen, dat een kind niet een te verplaatsen koffertje is. Het lijkt mij, dat ze die mening terecht koestert. Het moge voor allen, die met kinderen te maken hebben, een aansporing inhouden de kinderen op de juiste wijze te begeleiden met voldoende erkenning van hun persoonlijkheid.

Het is niet mijn bedoeling om de hele dissertatie in extenso te bespreken. Mij frappeerde ook het eerste hoofdstuk, waarin gesteld wordt, dat zedelijke normen — ten onrechte — de juridische regelen binnen geslopen zijn, waardoor bepaalde groepen discriminerend behandeld worden (b.v. onwettige kinderen; het niet mogen stemmen van ontzette ouders). Bovendien dateren die morele overwegingen uit een andere tijd dan de onze en hebben voor ons niet meer die geldigheid.

In het hoofdstuk over de 'Toepassing' ziet men zowel de docent aan het woord (duidelijke indelingen) als degene, die in de dagelijkse praktijk van het werk staat. Het lijkt mij n.l. haast niet mogelijk de verschillende financieringsproblemen zo duidelijk te stellen, als men niet in de praktijk daarmee te maken gehad heeft.

De beschouwingen over dissertatie en promotie wil ik hierbij laten. Professor Pitlo heeft de jonge doctor op het hart gedrukt de wetenschappelijke arbeid niet te laten varen. En wij vermoeden, dat hij niet aan dovemans-oren sprak.

Wij hopen, dat zij de praktijk niet zal laten varen. In onze voogdijcommissie is zij oorspronkelijk gevraagd vanwege haar combinatie van huisvrouw en juriste. Daar is bij gekomen haar ervaring als moeder en als commissielid. Wij hopen, dat ze er ook verder in zal slagen haar verschillende taken te combineren en dat ook wij daar nog geruime tijd van mogen profiteren.

E. VRIND-VAN PRAAG

Maart 1962

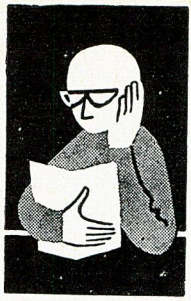

BOEKBESPREKINGEN

apart of samen

gezichtspunten omtrent maatschappelijk werk en verzuiling, uitgegeven door de dr. wiardi beckman stichting, amsterdam, 30 blz., n.v. de arbeiderspers 1960

(opnieuw aan de orde gesteld voor de conferentie verzuiling en maatschappelijk werk van de wiardi beckman stichting, 13 april 1962)

'Hollanders kunnen het leven verzuilen en iedere zuil is een kans om te schuilen' — uit een liedje van Jules de Corte.
Dit is het motto, dat de Sectie Maatschappelijk Werk van de Dr. Wiardi Beckman Stichting meegegeven heeft aan zijn brochure Apart of Samen.
Het wil enige misverstanden omtrent de verzuiling in het Nederlandse Maatschappelijk Werk uit de weg ruimen. Uit de beschouwingen blijkt, dat een zuil nog veel meer is als een kans om te schuilen. *Automatisme* in het nastreven van confessionele organisatievorming; *monopolie* ten aanzien van de geestelijke beïnvloeding van een bepaalde bevolkingsgroep; *machtsstreven* van een groep der bevolking en onderschikking van het belang van een bepaalde activiteit daaraan; *afwijzen van samenwerking* en eenzijdige concentratie op het belang van de eigen groep; dit alles zijn kenmerken van de verzuiling.
Verontrusting over deze situatie leidde tot besprekingen waarbij *niet* in het geding was, het bestaansrecht en de eigen waarde van levensbeschouwelijke organisaties voor maatschappelijk werk, *wel* de vraag, of hierop na 1945 niet te eenzijdig de nadruk gevallen is. Genuanceerd worden de verschillende opvattingen over het verband van maatschappelijk werk en levensovertuiging in het eerste hoofdstuk weergegeven. Zoveel mogelijk wordt getracht zowel pro als contra aan te voeren.
In het tweede hoofdstuk komt dan de organisatorische vormgeving aan de orde, wat in feite neerkomt op een pleidooi voor openheid en samenwerking.
'Gezichtspunten' zegt de ondertitel; meer geeft de brochure inderdaad ook niet. Zeer diepgaand kon men er in dit korte bestek niet op ingaan. Verheldering omtrent enige geladen termen is echter zeker het resultaat.
Stof tot verder gesprek komt er ten overvloede uit voort en is zeker ook binnen de kring van Humanitas het overdenken waard. Hiervoor worde verwezen naar een afzonderlijk artikel, aan deze brochure gewijd.

R.A.E. Z.

Amsterdam, 27 maart 1962.

samen helen

een poging tot vernieuwing van het maatschappelijk werk
publikatie no. 1 van de stichting plein, den haag, a. sijthoff n.v., den haag, 1962, 102 blz.

We weten niet of er na publikatie no. 1 een serie uitgaven van de Stichting PLEIN zal verschijnen. De eersteling geeft aanleiding tot belangstelling voor wat gaat volgen.
Zeven auteurs, maatschappelijk werk deskundigen, hebben zich voor het schrijven van 'Samen Helen' verenigd.
Het boekje is geheel geïnspireerd op de aktie 'Samen Delen'. Zeer in het kort komt het hier op neer:
De Stichting PLEIN Den Haag organiseerde openluchtpredikingen door rooms-katholieke geestelijken, waarbij o.m. de aandacht werd gevestigd op de taak die ons land heeft te vervullen t.a.v. de onderontwikkelde landen. Reactie uit het publiek: 'Kijk ook eens naar eigen land en eigen stad. Talloze Hagenaars verkeren in nood en worden niet geholpen.'
Gevolg: een 'werkgroep' van ca. 50 mensen, in nood verkerenden en helpers uit alle lagen en kringen van de bevolking die op basis van 'onderling dienstbetoon' aan het werk gingen: verschaffen van werk, opknappen van krotwoningen, doorverwijzing naar beschikbare instanties, enz. Ieder die geholpen wordt is op zijn beurt helper.
'De mensen-in-nood, die men in de "aktie Samen Delen" ontmoet,' zo constateren de schrijvers, 'konden of kunnen door het ('officiële') maatschappelijk werk niet of nauwelijks worden geholpen.'
Zij zoeken dan naar de oorzaak van dit tekortschieten en vinden het in de ver doorgevoerde opsplitsing van alle hulpverleningsdiensten in specialistische- en/of levensbeschouwelijke organen en instituten. De integraal-in-nood verkerende mens komt met zoveel langs elkaar heen werkende instanties in aanraking (als hij ze al kan vinden) dat de 'aktie Samen Delen' de ervaring opdeed: 'Om deze mensen werkelijk te kunnen helpen, moesten ze in zekere zin tegen het hulpverlenings*bestel* beschermd worden!'
In de 'aktie Samen Delen' werken christenen van verschillende kerken, randkerkelijken en buitenkerkelijken broederlijk tezamen, aldus de schrijvers, die vervolgens de resultaten van de aktie beschrijven, en er een aantal beslist boeiende gedachten aan vast knopen om tot de noodzakelijke vernieuwing van het maatschappelijk werk te komen. Het blijkt dat veel gedachten die de oprichters van Humanitas hebben ontwikkeld en die de basis vormen voor het werk van Humanitas in de afdelingen, ook leven in de kring van onze rooms-katholieke collega's. Hierop wordt elders in dit blad in een speciaal artikel nader ingegaan. P. A.

driehoeksbesprekingen in de leidse kinderkliniek

integratie van sociologische en psychiatrische aspecten in de kindergeneeskunde door veeneklaas, millikowski, schouten.
uitgegeven bij de academische bibliotheek in 1960.

Dit boekje is een publicatie over de samenwerking in de Leidse Kinderkliniek tussen de kinderarts, een kinderpsychiater en een socioloog.
Het laat ons zien hoe medische problematiek en sociale en psychiatrische factoren samenhangen.
Deze vorm van teamwork is ons door Nederlandse zowel als door buitenlandse ervaringen niet onbekend.

De indeling in categorieën van de milieu's waaruit de behandelde kinderen afkomstig zijn doet wat geschematiseerd aan, en de wederzijdse beïnvloeding van de verschillende factoren lijkt wat weinig uitgewerkt.
Het is echter een zeer lezenswaardig boekje dat de lezer er (opnieuw) van bewust doet zijn dat psychologische, medische en sociaal-culturele aspecten met elkaar verband houden en elkaar beïnvloeden bij de ziekte van een kind.

D. R.

ontvangen boeken en tijdschriften

de nieuwe stem, maandblad voor cultuur en politiek heeft zijn november- en decembernummers (16e jaargang - no. 11 en 12) geheel gewijd aan het onderwerp 'geloof en ongeloof'

De inhoud zal veel onzer lezers interesseren. De inhoud van het novembernummer is aldus:
- Ter inleiding.
- W. F. Wertheim: Denken, handelen en geloven.
- J. J. Buskes: Christelijk geloof en humanisme. Een verantwoording.
- B. Delfgaauw en O. Noordenbos: Dialoog over geloof en ongeloof.
- Ex Libris.

De inhoud van het decembernummer:
- Leo Apostel: Vrijzinnigheid en religie.
- B. Delfgaauw: Pierre Teilhard de Chardin en het evolutie-vraagstuk.
- W. Scheffer: Op de grens van wetenschap en geloof.
- O. Noordenbos: Geloof en ongeloof in de praktijk.
- P. Glazema: Gezichtsbedrog.
- J. Kruithof en B. Delfgaauw: De toekomst van het Christendom.
- Kort Bestek.

Losse nummers kosten *f* 1,50 en zijn verkrijgbaar bij Uitgeverij „NIMO", Kerkstraat 48-50, Monnickendam. Giro 25 69 07.

'modern humanisme'

verschenen bij dekker en van de vegt n.v., te nijmegen: door prof. dr w. banning, dr. h. bonger, dr. j. p. van praag, prof. p. stempvoort, prof. e. schillebeeckx en w. engelen pr.

Prof. dr. W. Banning beschrijft de achtergronden van het Nederlandse Humanisme, dr. H. Bonger behandelt het modern humanisme en wel de geschiedenis van het Humanistisch Verbond, de situatie in Nederland na de tweede wereldoorlog en de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond, dr. J. P. van Praag schrijft een analytische beschouwing over het humanistisch mensbeeld en eindigt met een belangrijk slot, getiteld: 'Humanisme voor de gewone mens', prof. dr. P. A. van Stempvoort behandelt het humanistisch aspect der Christologie en prof. dr. E. Schillebeeckx O.P. schrijft over: 'De betekenis van het niet-godsdienstige humanisme voor het hedendaagse Katholicisme'. Tot slot schrijft W. Engelen, een jonge Rooms-Katholieke priester die een uitgebreide studie heeft gemaakt van de in Nederland werkende humanistische organisaties, over: 'Het georganiseerde Humanisme'. Het boek kost *f* 4,90, ingenaaid.

de rechtspositieregeling van Humanitas en zijn 'commissie van goede diensten', genoemd in artikel 21

In zijn bestuursvergadering van 14 februari heeft het landelijk dagelijks bestuur de laatste benoeming bekrachtigd ten behoeve van de samenstelling van het driemanschap dat de 'commissie van goede diensten' zal vormen, die kan optreden wanneer zich — naar wij hopen nimmer — een ontslagzaak met een conflict op de achtergrond zou voordoen.

artikel 21 van de rechtspositieregeling luidt:

a. Een werknemer in dienst der vereniging kan, indien hem door het hoofdbestuur ongevraagd ontslag wordt aangezegd of, indien hij tegen zijn ontslag bij het hoofdbestuur in beroep is gegaan, vorderen dat, alvorens het hoofdbestuur te zijnen aanzien een definitieve beslissing neemt, een vaste commissie van goede diensten door het hoofdbestuur wordt gehoord. Deze commissie, bestaande uit drie leden, wordt benoemd door het hoofdbestuur en is als volgt samengesteld:
één lid wordt rechtstreeks door het hoofdbestuur aangewezen en benoemd, één lid wordt op voordracht van de werknemers der vereniging benoemd en een derde lid, tevens voorzitter, wordt in overleg met de beide eerder genoemde leden der commissie benoemd.
b. De onder a genoemde commissie brengt advies uit binnen een door het hoofdbestuur te bepalen termijn.
c. Het hoofdbestuur heeft de bevoegdheid ook ambtshalve het advies van een commissie als genoemd onder a in te winnen.

Het door het bestuur aangewezen en benoemde lid is de heer H. J. van den Born, Johan Keplerstraat 28 b te Amsterdam O. De benoeming van dit lid was voor het bestuur een eenvoudige zaak en heeft prompt zijn beslag gekregen.

Het tweede lid, aangewezen door de medewerkers der vereniging en benoemd door het hoofdbestuur is mejuffrouw mr. J. J. Th. ten Broecke Hoekstra, Weede van Dijkveltstraat 61 te 's-Gravenhage. Dit is als volgt in zijn werk gegaan: Een schriftelijke stemming voor alle bezoldigde medewerkers der vereniging, gehouden onder toezicht van notaris E. Bennink Bolt te Amsterdam en door hem in een acte vastgelegd, vormde de inleiding. Een overweldigende meerderheid van stemmen werd uitgebracht op de kandidaat gestelde mej. mr. J. J. Th. ten Broecke Hoekstra, hetgeen een probleemloze voordracht tot benoeming door het hoofdbestuur tot gevolg had. Mejuffrouw Ten Broecke Hoeksra heeft zich bereid verklaard de voordracht, voortvloeiend uit de schriftelijke stemming, te aanvaarden. Het bestuur benoemde haar als tweede lid.
Conform de regeling hebben de beide benoemde leden vervolgens gezocht naar het derde lid — tevens voorzitter van de commissie. Zij hebben dit lid gevonden in mr. J. Th. Scherpenhuisen, Olympiaplein 62 te Amsterdam. Het bestuur heeft ook deze kandidaatstelling door een benoeming bekrachtigd.
Het bestuur prijst zich gelukkig met het gevonden driemanschap en hoopt dat onze medewerkers deze extra beveiliging van hun belangen nimmer van node zullen hebben.

aanstellingen van medewerkers in afdelingen, gewesten en op het centraal bureau

Centraal Bureau

De heer D. G. de Ruyter trad op 1 augustus 1961 bij het hoofdbestuur in dienst als fondswerver.
Mejuffrouw D. Rijz heeft haar werk bij Humanitas op 1 september 1961 hervat, na een afwezigheid van twee jaar wegens studie in Seatle (U.S.A.).
Drs. P. Albarda trad op 1 september 1961 in dienst als adjunct-directeur. Hij volgde in deze functie de heer N. F. A. de Graan op, die een functie aanvaardde bij het Ministerie van Maatschappelijk Werk.
Mejuffrouw M. Kalker trad op 1 november 1961 in dienst als maatschappelijk werkster voor het voogdijwerk. Zij volgde hierin mejuffrouw T. W. Maas op, die de dienst van Humanitas heeft verlaten.
De heer drs. H. Knorringa trad op 1 januari 1962 in dienst als stafmedewerker voor financiën en organisatie. Hij volgde in deze functie de heer T. van Grootheest op, die op 1 oktober 1961 benoemd werd tot directeur van de afdeling Amsterdam.
Mejuffrouw drs. R. A. E. Zijlman trad op 1 januari 1962 in dienst als Gecommitteerde voor de Probleemgebieden vanwege Humanitas en staffunctionaris voor maatschappelijk opbouwwerk. Zij volgde hierin mejuffrouw L. Hijmans op, die de dienst van Humanitas heeft verlaten.
De heer J. Maasdam trad op 1 februari 1962 in dienst als stafmedewerker, speciaal belast met de bejaardenzorg.

gewesten

De heer M. ten Hoff trad op 1 juni 1961 in dienst als maatschappelijk werk-adviseur bij het gewestelijk Centrum Friesland.
De heer K. H. F. Weyburg trad op 1 september 1961 in dienst als maatschappelijk werk-adviseur bij het Gewestelijk Centrum Gelderland.

afdelingen

amsterdam
Mejuffrouw G. G. A. van Gelderen werd aangesteld als maatschappelijk werkster voor het algemeen maatschappelijk werk per 1 januari 1962 als vervangster voor mevr. J. Steenbergen, die onze dienst verlaten heeft.
Mejuffrouw E. L. van Schieveen trad in dienst als maatschappelijk werkster speciaal voor de bejaardenzorg, op 15 februari 1962.
Op 15 februari 1962 werd mevr. J. Vlasman-Avontuur voor halve dagen aangesteld bij de gerepatrieerdenzorg als opvolgster van mej. M. C. Hattink, die elders een betrekking voor hele dagen heeft aanvaard.
almelo
Mej. A. Smedema trad op 1 maart 1962 in dienst van de afdeling als kandidaat-maatschappelijk werkster voor het a.m.w.
arnhem
De heer G. W. Portman trad op 22 januari 1962 in dienst als maatschappelijk werker voor het a.m.w., zodat deze afdeling nu weer over twee maatschappelijk werkers beschikt.
enschede
Mevrouw T. van Kalker-Mulder trad op 1 maart 1962 in dienst als maatschappelijk werkster a.m.w.

delft
Mej. A. Groeneveld werd aangesteld als maatschappelijk werkster voor a.m.w. en leiding gezinsverzorging per 1 maart 1962, als vervangster van mevr. T. Pieters-Cnossen.
groningen
Mej. H. S. Kuiper werd aangesteld als maatschappelijk werkster. Mevr. E. B. Kuilman werd aangesteld als maatschappelijk werkster tevens leidster gezinsverzorging.
hengelo
Mej. E. J. E. Dijkhuis werd per 1 januari 1962 als kandidaat-maatschappelijk werkster voor het a.m.w. aangesteld.
hilversum
Mej. M. C. Kramer werd aangesteld als tweede maatschappelijk werkster voor het a.m.w. op 15 januari 1962.
rotterdam
De heer A. J. Sevenhuijsen werd als maatschappelijk werk-adviseur van de afdeling aangesteld.
De heer H. F. Stevens werd aangesteld als jeugdleider op 1 januari 1962.
zwolle
Mej. E. M. Charbon kwam, op 1 februari 1962, als kandidaat-maatschappelijk werkster a.m.w., tevens leidster gezinsverzorging, bij de afdeling Zwolle in dienst, als opvolgster van mevr. A. van der Wees-de Jonge.
zwijndrecht
Mevr. E. Otten-Oort werd hier, na bijna een jaar officieuze dienst, formeel op 1 september 1961 aangesteld als maatschappelijk werkster.

arrondissement utrecht

Mevrouw E. J. L. Veeneklaas-Couvée trad in dienst als maatschappelijk werkster voor gezinsvoogdij en vrij patronaat, voor het arrondissement Utrecht.

rijksuniversiteit te utrecht

De mei-reeks van het Criminologisch Instituut der Rijksuniversiteit te Utrecht zal dit jaar worden gehouden op de DINSDAGEN 1, 8, 15, 22 en 29 mei.
Als onderwerp is gekozen: **De sexuele criminaliteit.**

De inleiders zijn:
dinsdag 1 mei: Prof. Mr. W. P. J. Pompe
De sexuele criminaliteit in het strafrecht.
dinsdag 8 mei: Prof. Dr. J. Kloek
Algemeen-medische en biologische aspecten van sexuele criminaliteit.
dinsdag 15 mei: Dr. C. J. B. J. Trimbos
Sexuele afwijkingen en criminaliteit.
dinsdag 22 mei: Prof. Dr. G. Th. Kempe
Sociale aspecten van sexuele criminaliteit.
dinsdag 29 mei: Prof. Dr. H. M. M. Fortmann
Het sexuele delict in zijn individuele en cultureel-sociale ontwikkelingsgang.
Alle voordrachten worden gehouden in de grote collegezaal van het Botanisch Laboratorium, Lange Nieuwstraat 106, te Utrecht.
Aanvang te 20.00 uur *precies*. Einde te 22.00 uur.
Toegangskaarten zijn verkrijgbaar voor de gehele reeks ad *f* 1,50 door storting of overschrijving op gironummer 190498 ten name van de Stichting Bevordering Onderzoek Criminologisch Instituut, Koningslaan 10, Utrecht, dan wel à contant bij bovengenoemd Instituut. **Aan de zaal zullen geen kaarten verkrijgbaar zijn.**

united nations european social welfare programme for 1962

(seminars en study groups)

In een aantal Europese landen zullen dit jaar wederom onder auspiciën van de Verenigde Naties studieconferenties, z.g. Seminars en Study Groups worden gehouden.
Deze bijeenkomsten, waaraan gemiddeld 50 tot 60 social welfare deskundigen uit verschillende landen kunnen deelnemen, bieden de mogelijkheid tot het leggen van onderlinge persoonlijke contacten en het uitwisselen van ervaringen en meningen over bepaalde onderwerpen onder leiding van een team van zeer bekwame internationale experts.
De programmasamenstelling geschiedt door de Verenigde Naties in overleg met de autoriteiten van het land, waar de bijeenkomsten worden gehouden.
Inmiddels heeft het Europees Bureau van de Verenigde Naties bekend gemaakt, dat dit jaar over de volgende onderwerpen hetzij seminars of study groups zullen worden gehouden.
(a) Seminar over 'Training of Senior Social Welfare Personnel', te houden in Parijs, Frankrijk, van 4 tot 13 juli.
Voor Franssprekende deelnemers.
(b) Seminar over 'Urban Development Policy and Planning', te houden in Warschau, Polen, van 18 tot 29 september.
Voertaal Engels en Frans (en mogelijk Russisch).
(c) Seminar over 'Evaluation of Methods Used for the Prevention of Juvenile Delinquency', te houden in Rome, Italië, van 14 tot 23 oktober.
Voertaal Engels en Frans.
(d) Study group over 'Community Development', te houden in Gormanston, Ierland, van 30 juni tot 7 juli.
Voor Engelssprekende deelnemers.
(e) Study group over 'Social Casework', te houden in Wenen, Oostenrijk, in de herfst.
Voor Duitssprekende deelnemers.
Aan deze studiebijeenkomsten kan worden deelgenomen door maatschappelijk werk(st)ers, sociologen, leidende functionarissen van overheids- en particuliere instanties, bij voorkeur diegenen van wie een bepaalde inbreng kan worden verwacht.
Zoals gebruikelijk zal deelname mogelijk zijn op z.g. 'cash paying basis' en 'exchange basis'. Hiervoor zullen de voorwaarden van het 'United Nations Exchange Plan for Social Welfare Personnel' gelden. Slechts in bepaalde gevallen kunnen deelnemers bij de Verenigde Naties voor toekenning van een reissubsidie worden voorgedragen.
Terwijl het Europees Bureau van de Verenigde Naties uiteindelijk beslist wie formeel voor deelname wordt aanvaard, zal, wanneer het aantal gegadigden groter mocht blijken te zijn dan het voor Nederland beschikbare aantal plaatsen, het Werkcomité Internationale Sociale Bijstand de voor-selectie verzorgen.
Belangstellenden voor deelname kunnen zich voor nadere inlichtingen en aanmeldingsformulieren wenden tot de Nationale Raad voor Maatschappelijk Werk, Stadhouderslaan 148, en het Ministerie van Maatschappelijk Werk, Afdeling Internationale Betrekkingen, Koninginnegracht 13 te Den Haag.